

מסורת הש"ס

(א) לעיל לב' (ב) לקמן עה; (ג) ז"ל (תמנ"א); (ד) (תמ"ן פט) (תוספתא דר"ן) לקמן עד; (ה) תמורה י, א; (ו) מה כג; (ז) ע"י מהרי"ם מ"ש כאן דנכרי רש"י, (ח) דף סח:; (ט) (רש"י, י) ש"ל.

תורה אור השלם

1. וכל בהמה מפרסת פרקה ונשענת ששע שתי פרסות מעלת גרה בבהמה אתה תאכלה: דברים יו י

הגהות מה"ח

(א) גמ' דמנ ט"ב בשלל כל' ונתיב גיד נשנה ממקל: (ב) תוס' ד"ה א"ר וכו' ולא דוקא מ"י דלמ"ה נמי כ"ל ותיבת איסורי אמרינן ממקל:

הגהות מהר"ב

רנשבורג

[א] גמ' אי' ל"י יהודה איסור יוצא איכא איסור וכו'. וי"ב ר"ל תמורה ל' לנטי לנטיא איסור חלל לר"י אל איסור דס איכא ודמנן לקמן דף ע"ד ע"א קורבן ומוציא את דמנו וישיע"ה גמגמא ח"ו דלמ"ה נשענת רש"י ד"ה וכו' אי' כ"י יהודה וכו' איסור חלל לנטי ע"ל דוק ורלה רש"י לפרש אליכא דהלכתא כ"י יוחנן שס ע"ד ע"ב דלף המזרי תכלנו אוסר דמנו:

רבינו גרשום

זה הכלל דבר שגופו אסור כלומר תחילה תנן חותך מן העובר שבמעיה מותר באכילה וזה האבר והעובר למה ל' למיתני שאינה גופה מותר לא לאייתורי כי הו"א גזנא דבה"ג דניצא מחותך] וקתי' מותר: ותיבעי לך קדשים קלים בירושלים כלומר פרה של שלמים שמקשה לילד שהוציא עובר את ידו אם האבר מותר אם לאו: מי מצטרף סימן שני לסימן ראשון ודמי כמי שהוציא לאחר שחיטת ואפע"י שאין מותר באכילה טהור מידי נבלה דשחיטת אמו שטהרה מי לאו: ק"ו אם הועיל לו סימן שני לסימן ראשון כלומר בלא אינן שחיטת אמו מטהרתו באכילה לרבנן כדחזינו במתניין: לא יועיל לדמיה מידי נבלה ביצא: מהו לחוש לזרע. כלומר הוציא עובר את ידו והחזיר ושחט אמו דאמרינן אין עצמו אסור והוציאהו חי והוליד בהמה אחת מהו לחוש לזרעו דכמה שאבדו אסור משום יוצא כן אביו של זרעו אתה אסור אם הימין הימין ואם השמאל השמאל. דאמר רב משרישי' לרבי' האומר חוששין לזרע האב בפרק אורו וכו': בנז: בן פקועה הבא על הבהמה. כלומר דבן פקועה נותר בשחיטת אמו אפי' גרול וסימנין שלו קנה ונגריתו אין תשובין סימנין אלא כבשר חי חשבוין וולד שלו מצד אמו צריך שחיטת דאמו בהמה מעלייתא היא

זה הכלל משנתנו היא: דבר שאינו גופה. אלא מן העובר ונמלא בתוכה מותר: לאסויי מאי. אי חותך מן העובר תנא ליה אלא לאו לאתויי כה"ג דנשאר מיעוט העובר בפנים ורובו ילא מחומך: לאסויי קוטע. אפי' הנמלא שלם במעי פרה: הוי"א עובר. של שלמים את ידו בשעת שחיטת אמו בעורה: מהו.

להיות לו חומת העורה ממחיה להמירו שחיטת האס: ופצעי לך קדשים קלים בירושלים. " כגון עובר שלמים שהוציא את ידו בירושלים והחזירה והכניסוה לעורה ושחטוה ותצעי לך אליכא דמ"ד יס לידה לאצרים ולא מהניא חורה מי מהניא ליה חומה דלא ליהוי נצר צדה דהא חומת העיר הוי"א ממחיה לקדשים קלים וליכא לאוקמא בשוחט שלמים בירושלים והוציא העובר את ידו לחוץ דל"כ אף והצמה אסורה משום שוחט קדשים בחוץ: אמו הוא. ולא חומה: מי מצטרף סימן ראשון לסימן שני גרסינן. והכי מיצעי ליה סימן ראשון כשנשחטה בעוד אכר זה בתוכה היה צא להמיר אף באכילה ומשיאל אין תמית סימן שני צא על אכר זה אלא לטערה מידי נבלה כדלמך דלעיל) וחכ"א מגע טרפה שחוטת מי מצטרף סימן ראשון שצא לו לטער ולהמיר עס זה שאינו צא אלא לטער להועילו מיהא לטער הואיל ונתיבם שוין בכך: או. דלמא כיון דיש חילוק צנייהם לא מצטרף ראשון שהוא נשחט לשני צדדים עס השני שאינו אלא לטערו מידי נבלה ואין כאן שחיטה שלמה לטערו: אס מצטרף סימן ראשון לשני

לפסיר צאלינה. כל העובר והצמחה ולא אמרינן שחיטה תלוכה היא ואין שחיטה לא צו ולא צו לא תועיל לאכר לטערו מידי נבלה: מהו לחוש לזרעו. של עובר זה שהוציא ידו ונשחטה אמו והוציאהו חי וגדל וצא על הצמחה והוליד מהו שפאסר אכר כינא' צו הנוגד ממנו: אפי' בן פקועה דעלמא. שלא הוציא את ידו וגדל והוליד נמי אסור כל הולד: דאמר רב משרשי' לרבי' האומר חוששין לזרע האכ. חנניא הוא כחותו ואת צנו (לקמן ע"ה): אין לו פקנה. שמנא אצוי אין טעון שחיטה כדמנן במתני' (שם דף עד.) וכו"א שחיטת אמו מטהרתו ונולד אמו טעון שחיטה וסימניו אינן סימנין דהא פליגה כשחוטין דמו ואי נמי ה"ל צר פליגה כשחוטין בכל היצא: וצמחה לרביה רוב שנים: אכן פקועה דכוותיה. דאין י' (הולד) טעון שחיטה אלא משום חד אכר והוא' אכר לא מיתסרי בשחיטה דלאו שחיטה היא י' ונתן ל' אי' אכר ושרין: מנבל

ורעיה. ומיתסר כל הולד משום אותו אכר ואליכא דחנניא קצעי לה: לא מכח חלז ודס. של אצוה קאמי שאף החלז והדס הולידו: מרי איסורי אמרינן. דשרי אכל חלז ודס ויוצא לא: ונמאן. איכא תלתא: אי' לר"מ. דלמך איסור חלז נוהג בשלל דללקמן: איסור חלז ודס איכא איסור יוצא ליכא. דהא לר"מ אפי' מה שצפנים טעון שחיטה דקדמני מתנייתן (שם) ומנא זה בן תשעה חי טעון שחיטה הלכך ה"ל כשאר צמחה: ואי כר' יהודה. צר פלוגתיה דלמך אין טעון שחיטה מה שצפנים ואיכא איסור יוצא שאין לו היתר איסור חלז ליכא: נוהג בשליל. גיד הנשה וחלזו של חלצה מהו צאלינה והיינו לזרעו דקאמר שאין החלז צד עד שחלז צמחה. דשרי צמחה דקישא אצמחה דסיפא ודרשו הכי צמחה הנמנא' צמחה תאכלו: אלא מעשה. הואיל וצלי קרי צמחה: שחט קדשים מעוברת ואמר להי' וזו תמורת עובר של זו תחא מותרה דהא גמי' תמורה צמחה כתיב (ויקרא מ) ואס המר ימיר צמחה צמחה: אין ממירין. כלומר אם המיר אף חומר דכל ממירין דתמורה דיעבד הוא כדאמרנן בשמעמא קמיימא דפרקא קמא (לעיל ג): לא אצרינן בעוצרינן. אכר צמחת חולין זו תמורה תחת עובר צמחת קדשים זו: ולא עוצרינן צאצרינן. עובר צמחת חולין זו תמורה צרגלה של צמחת קדשים זו: ולא עובר ואכר צמחים. אלמא לאו צמחה מיקרו: אלא. לאו מצמחה נפקא אלא מכל נפקא והכי דריש כל מפרסת פרסה צמחה תאכלו כלומר כל אשר תמנא' צמחה אכול: חומה תאכלו כשאי' שלמה. אכול כל הנמנא' בתוכה אכל כשהיא חסרה שנהמנא' בתוכה מגופה הוא שנחסר ממנה לא תאכל הנמנא': אלא מעשה. דדרשת כל צמחה:

בהמה המקשה פרק רביעי חולין

ט.

ותבעי דך קדשים קלים בירושלים. רצ חנניא הוה מיצעי ליה בעורה משום דחציצה ממחיה יותר אפי' לענין שחיטת קדשים קלים ומיהו צנוגד כולו בעורה לא קא מיצעי ליה דפשיטא דטעון שחיטה: דארתא אבן פקועה דכוותיה. שיש צו איסור יוצא צמד אכר: אין דלמא תרי איסורי אמרינן. לאו דוקא תרי (ב) איסורי אמרינן דליכא נמי איסור גיד הנשה: תלתא לא אמרינן. מיהמ מאי קמיצעיא ליה והא קי"ל

(לעיל דף נח.) דזה וזה גורס מותר: ארמא א"ר יוחנן השוחט בהמה ומצא בה דמות יונה אסור

באביה בעינן פסרות וליכא. נראה דוקא נקט דמות יונה שהוא אסור גם כשלא לאויר העולם לפי שאינו מתקיים אצל מנא' זה צמחה גמורה שראוי להיות מותר ורגליה רגלי יונה או שאין לה רגלים כלל מותרת דלא ממעט ר' יוחנן מידי שראוי להיות מותר כשלא לאויר העולם דהייחא חשיב כמפרס פרסה להיות נותר בשחיטת אמו כמו שחשבו כמפרסין פרסה כשלא לאויר העולם דלא עס חסג תפס ר' יוחנן דמות יונה ולא נקט עובר שרגליו דמות יונה או עובר שאין לו רגלים וכי פריך קלטו דוקא פריך דאסר ליה כשלא לאויר העולם כדפרשינא לעיל:

תמכר

דעלמא נמי ^א דאמר רב משרשיא לרברי האומר חוששין לזרע האב בן פקועה הבא על בהמה מעלייתא הולד אין לו תקנה לא צריכא דאול אבן פקועה דכוותיה מאי אבר מוליד אבר וחתך ליה ושרי או דלמא מבלבל זרעיה הדר אמר פשיטא דמבלבל זרעיה דא"כ סומא יולד סומא וקיטע יולד קיטע אלא פשיטא דמבלבל זרעיה והכי קמיבעיא לן בהמה בעלמא לאו מכח חלב ודם קאתיא ושריא הכא נמי לא שנא או דלמא תרי איסורי אמרינן תלתא לא אמרינן ולמאן אי לרבי מאיר איסור חלב ודם איכא איסור יוצא ליכא ^א אי לרבי יהודה איסור יוצא איכא איסור חלב (ודם) ליכא ^א דתנן ^א (ב) ^א גיד הנשה נוהג בשליל וחלבו אסור דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר אין נוהג בשליל וחלבו מותר אלא כל מכח לא אמרינן דשרי והכי קמיבעיא לן מהו לגמוע את חלבו חלב דעלמא לא כאבר מן החי דמי ושרי היא נמי ל"ש או דלמא התם אית ליה תקנתא לאיסוריה בשחיטה הכא ילית ליה תקנתא לאיסוריה בשחיטה תיקו: חותך מעובר וכו': מגלן דכתיב יוכל בהמה מפרסת פרסה וגו' בהמה בהמה לרבות את הולד אלא מעתה ימירו בו אלמה ^א תנן אין ממירין לא אברין בעוברין ולא עוברין באברין ולא אברין ועוברין בשלמין ולא שלמין בהן אלא אמר קרא יוכל בהמה לרבות את הולד אי הכי אפילו חותך מן הטחול ומן הכליות נמי אלמה תנן חותך מן העובר שבמעיה מותר באכילה מן הטחול אסור באכילה אמר קרא אותה שלמה ולא חסרה אלא מעתה השוחט את הבהמה ומצא בה דמות יונה תשתרי אלמה ^א אמר רבי יוחנן דהשוחט את הבהמה ומצא בה דמות יונה אסור באכילה בעינא

אברין כו' כלומר לא אברין בהמה קדשים בעוברין דחולין ולא עוברין דקדשים באברין דבהמת חולין ולא אברין ועוברין בשלמים ולא שלמים באברין ועוברין. כלומר אם היתה בהמת קדשים מעוברת ונתחן מן העובר שבמעיה ורצה להמיר אותו עובר חסר העובר והאבר שנחתך ממנו בשלימין עוברין דחולין אין יכול להמיר ולא עוברין שלימין דקדשים עוברי' חסר וכמה שנחתך ממנו לפי שאין חשוב בהמה על הכל: אלא אמר קרא כל בהמה לרבות את הולד. כלומר לא מיתר בהמה כבהמה דאניו חשוב בהמה האבר ועובר אלא אימא כל בהמה לרבות את הולד והכי קא דרשינן כל בהמה תאכלו: אי הכי אפי' חותך מן הטחול. כלומר אפי' חותך מן הטחול ומן הכליות של בהמה ^א הוא ובהמה מותר באכילה אלמה תנן מן הטחול ומן הכליות אסור באכילה כלומר הלהביו אכל אסור מותר בשוחט את הבהמה ומצא בה דמות יונה תישתרי. השתא דאמרת כל בהמה תאכלו מצא בה דמות יונה תישתרי:

עין משפט
נר מצוה

יא א מ"י פ"ב מהלכות אבות הטומאה ה' ט: יב ב מ"י פ"ה מהלכות מאכלות אסורות ה' יב סמג לאוין קלב טו"ע י"ד סי' יד סעיף ה: יג ג מ"י פ"א מהלכות תמורה הלכה טו: יד ד מ"י פ"א מהלכות מאכלות אסורות ה' ז סמג לאוין קלב טו"ע י"ד סי' יד סעיף ה:

מוסף רש"י

הוציא עובר את ידו בין סימן לסימן מהו. סימן ראשון ששטף להמיר ולטערה וסימן שני לא נא לאתו אכר אלא לטער (וע"ר לב.). לדברי האומר חוששין לזרע האב. מנא' הוא כחותו ואת צנו דקאמר נוהג כמריס (לקמן עה.). אין לו חשבון וכל דאניו חשוב בהמה (על הכל) ככלל: ודמי קא מיצעי ליה מהו לגמוע את חלבו כלומר מהו לצנוע לזרעו לא דבעא מהו לחוש לזרעו לא בעי לענך חלב שיוצא ממנו אלא כי קא מבעיא ליה מהו לגמוע חלבו דחלב חשוב לזרעו חלב דעלמא לאו מכח אבר מן החי דמי ושרי האי נמי לא שניא או דילמא התם אית ליה תקנתא לאיסורא בשחיטה דאבר מן החי לכי שחט ליה הרי מותר: הכא לית ליה תקנתא לאיסורא בשחיטה דאסור יוצא לית ליה תקנתא בשחיטה: חותך מן העובר שבמעיה מותר באכילה. כלומר העובר מותר ומה שנחתך ממנו מנא' לן דכתיב כל בהמה מפרסת פרסה כלומר בהמה לרבות את הולד ומה שנחתך ממנו ולמה אנן דורשינן בהמה כבהמה שאנו דורשינן תחלה וסוף וכל בהמה מעלת גרה כבהמה וזהו שאמרנו בהמה כבהמה: אלא מעתה ימירו בו כלומר השוחט דקריה ליה בהמה האבר ועובר שנחתך ממנו ימירו בו דכתיב אם המיר ימיר בהמה כבהמה

רבינו גרשום (המשך)

לר' יהודה דאמר עובר ירך אמו ושחיטתו אסור מטהרתו מחיטת עובר אמו הוא לדבריו איסור יוצא איכא איסור חלב ליכא דחלבו אין חשוב וכל דאניו חשוב בהמה (על הכל) ככלל: ודמי קא מיצעי ליה מהו לגמוע את חלבו כלומר מהו לצנוע לזרעו לא דבעא מהו לחוש לזרעו לא בעי לענך חלב שיוצא ממנו אלא כי קא מבעיא ליה מהו לגמוע חלבו דחלב חשוב לזרעו חלב דעלמא לאו מכח אבר מן החי דמי ושרי האי נמי לא שניא או דילמא התם אית ליה תקנתא לאיסורא בשחיטה דאבר מן החי לכי שחט ליה הרי מותר: הכא לית ליה תקנתא לאיסורא בשחיטה דאסור יוצא לית ליה תקנתא בשחיטה: חותך מן העובר שבמעיה מותר באכילה. כלומר העובר מותר ומה שנחתך ממנו מנא' לן דכתיב כל בהמה מפרסת פרסה כלומר בהמה לרבות את הולד ומה שנחתך ממנו ולמה אנן דורשינן בהמה כבהמה שאנו דורשינן תחלה וסוף וכל בהמה מעלת גרה כבהמה וזהו שאמרנו בהמה כבהמה: אלא מעתה ימירו בו כלומר השוחט דקריה ליה בהמה האבר ועובר שנחתך ממנו ימירו בו דכתיב אם המיר ימיר בהמה כבהמה

(א) נראה דלעיל של צמחה עממה תחא מותר באכילה. (ב) אינו מוכן דאס נכסור דגם הצמחה אסורה משום טרפה דהוי עניקב מאי מקשה כאן א"ה אפילו חותך וכו' אי' נבלא' אסור משום טרפה ופ"ש.